

CUMARTESİ

YAZILARI

ATAOL BEHRAMOĞLU

Nâzım'ı Rahat Bırakın...

İkisi de berber dükkânlarında geçen iki olayla başlayayım... İki, öykü kıvamında. Taksim'de, iki hafta kadar önce, ilk kez gittiğim bir berberdeyim. Saçlarımı azıcık kısalttırmak için çok az vaktim var. Kalfalardan biri bu işle uğraşırken kulağıma bir telefon konuşmasına takılıyor. Daha yassıca biri, belli ki dükkân sahibi, müşterisini göndermiş, şimdi telefonla konuşuyor. Önce tam anlayamıyorum, daha doğrusu işittiklerime olasılık vermiyorum... Söylenenlerde "Nâzım Hikmet" adı ve "Dörtünel gelip Uzak Asya'dan" dizesiyle başlayan şiirin dizeleri geçiyor... Merakla kulak kabarttığımda, yanlış olduğunu anlıyorum. Usta, Nâzım'ın bu şiirini bir gazeteden, telefonla konuştuğu kişiyi okuyor... Arada bir hayranlık duygularını ekleyerek... İşle meşgul kalfaya, "Ustan Nâzım Hikmet'in şiirini çok seviyor galiba.." diyorum... Aldığım yanıt, sürmekte olan telefon konuşmasından daha şaşırtıcı: "Nâzım sevilmeyen mi abi!" Koltuğa otururken aceleden yüzüne doğru dürüst bakmadığım delikanlıya doğru kaldırıyorum başımı.. Şaşkınlığım bir kat daha artıyor: On sekiz-yirmi yaşlarındaki Nâzım Hikmet'in bir kopyası duruyor karşımda... Zihnimin bir oyunu değilse eğer, daha sonra Karadenizli olduğunu öğreneceğim bu iri kıyım delikanlıyla o yaşların Nâzım Hikmet'i arasındaki benzerlik gerçekten şaşkınlık verici... O ise şaşkınlığımı daha da arttırarak sürdürüyor sözlerini... Bir yandan işle uğraşırken bir yandan da "sen elâ gözlerinde yeşil haneler" dizesinin geçtiği şiirdeki renkler, benzetmeler üstüne döküyor... Belki inanmayanlar, abarttığımı düşünenler olabilecektir, ama inanın aynen, tıpatıp böyle oldu... Dükkândan ayrılırken ustayla konuştuğum iki satırda, onun da bu genç kalfa gibi, sıradan, saf, kendi halinde bir halk insanı olduğunu gördüm...

★★★

İkinci olayın yukarıdaki gibi ilginç bir yönü yok. Ama yine ilginç bir rastlantıyla bir berber dükkânında yaşandı ve yine Nâzım'la ilgili... Bu haftaki yazımın (bu berber öyküleri dışında) konusu da başlığı da günlerdir kafamda hazırıldı... Bu akşamüstü (perşembe), bu kez bizim mahalle berberinde sıramı beklerken, genellikle gazeteye uğradığımda birkaç günlük sayılarını topluca gözden geçirdiğim "Hürriyet" in sayfalarını karşıyorum... **Bekir Coşkun**, her zaman severek okuduğum köşesinde, benim zihnimden geçen düşüncelerin neredeyse tıpatıp aynılarını, o kendine özgü, kıvrak, canlı, akıcı cümleleriyle birbiri arkasına sıralayıvermiş... Başlığa da yine benim zihnimden geçen neredeyse tıpatıp aynısını kondurmuş: "Nâzım'ı Kurtann..." Tasarladığım yazıdan da, başlıktan da vazgeçecek değilim... Fakat kurgu ister istemez değişti... Ve yazıma, Bekir Coşkun'un dürüst, duygulu, cesur yazısından birkaç cümle olsun almamalık edemem: "Bence Nâzım Hikmet bu adamların eline düşmemeli... Büyük şair, bu adamların kara ellerine, münasebetsiz ağızlarına, tükenmiş vicdanlarına kalmamalı... Toplum zaten Nâzım Hikmet'i kendi şairi, kendi parçası, kendi soyundan-sopundan, kendi içinde görüyorsa görüyor... Nâzım'ı Türkiye'ye getirme ya da vatan-daşlığını iade etme onurunu bunlara vermeyin... Bu adamların gönlü ile Nâzım'a iade-i itibar verilecekse verilmesin, kalsın... Toplumun vefası gibi o yüce duyguda, o tarihi belgede, o sevgi ve barış isteyen girişimde, bu adamların imzası olmasın... Nâzım'ı bunların elinden kurtann..."

★★★

Yukarıdaki satırlara ne eklenebilir? Karanlıkta yaşamak mizaçlarına ve çıkarlarına uygun olanlara herhangi bir yarar dokunmayacak olsa da belki birkaç bilgi kıvıntısı; örneğin, Nâzım'ın "Polonyalı" kökenine dair: "Şairin anne tarafından büyük dedelerinden biri, **Ferit Mustafa Celalettin Paşa** (Gagauz kökenli, Polonyalı Kont **Konstantin Borjenski**) tanınmış bir Türkoloji bilginiydi. İlk 'Türk Dili Grameri'nin (1869) yazar olan **Mustafa Celalettin Paşa**... Polonya halkının özgürlük savaşımına katıldığı için kovuşturulmaya uğramış, İstanbul'a kaçmış, din ve uyruk değiştirmişti. 1871 Karadağ savaşlarında şehit olmuştur..." (E. Babayev, "Yaşamı ve Yapıtlarıyla Nâzım Hikmet")

Şu bilgileri de **Memet Fuat**'ın "Nâzım Hikmet"inden aktaralım: "Baba tarafından dedesi **Mehmet Nâzım Paşa** valiliklerde bulunmuş, özgürlükçü, şairliği olan bir kişiydi. Mevlevi tarikatındandı. Anayasacı **Mithat Paşa**'nın yakın arkadaşlığıydı... Nâzım Hikmet'in eğitiminde döneminin ileri düşüncelerine sahip aile çevresinin büyük etkisi oldu. Aralarında Polonya'dan, Almanya'dan Osmanlı İmparatorluğu'na gelip İslam dinini benimsemiş eski zaman paşaları da bulunan, bu çok geniş aileden, Kurtuluş Savaşı'nda önemli görevler almış **General Ali Fuat Cebesoy**; T.I.P. Başkanı, daha sonra Sosyalist Parti kurucusu Doçent **Mehmet Ali Aybar**; Türkçenin en büyük şairlerinden **Oktay Rifat**; yazar **Celalettin Ezine** gibi ünlüler yetişmiştir."

Nâzım Hikmet bir şiirinde "düşmanıyım asaletin/kelimelerde bile" dese ve bu anlamda bir soyluluğa gereksinimi olmasa da, onun gerçekten soylu aile kökeninin öyküsü özetle böyle... Halkların harman olduğu bu coğrafyada kafalarını "soy" ve "ırk" a takmış olanların aile kütüklerinde birkaç kuşak geriye gidildiğinde nelerle karşılaşabileceği ise merak edilmeye değer...

★★★

"Polonya yurttaşlığı" konusundaki çirkin demagojinin yanıtı ise **V. Tulyakova**'nın anılannın ("Nâzım'la Son Söyleşimiz", Milliyet Yayınları) 151-152. sayfalarındadır. Nâzım, **Vera**'ya, 1952'de Sovyet pasaportu almak için başvurduğunu, o sırada bu başvurmasına yanıt bile alamadığını, onur kırıklığından çıldırarak gibi olduğunu, bu nedenle Polonya pasaportu aldığını ve Polonya'nın kendisine "onur yurttaşlığı" verdiğini anlatıyor. "Unutma ki o sırada Barış Komitesi Uluslararası Bürosu üyesiydim, çeşitli ülkelere gitmek zorundaydım. Kitaplarım her yerde yayımlanıyor, tiyatrolar beni bekliyordu. Pasaportsuz kalamazdım daha fazla."

★★★

Doğrusunu isterseniz, Nâzım Hikmet'e yönelik saldırılar yanıtlanmaya bile değmez. Bu yazının son cümleleri belki şunlar olabilir: Nâzım Hikmet'i rahat bırakın. Sizler, onun hepimizden bin kat fazla sahip olduğu yurttaşlık hakkını ona geri vermek şurda dursun, bugünkü cehalet ve karanlığınızdan kurtulup onunla yurttaşlığa layık olmaya çalışın.

ataol b@cumhuriyet.com.tr

